

**UPRAVA ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE
IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI**

Nacrt Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period od 2021. do 2026.godine

Vrijeme trajanja javne rasprave:

Javna rasprava na nacrt Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period od 2021. do 2026.godine, sprovedena je u periodu od 20.05. 2021.godine do 08.06. 2021.godine.

Način sprovođenja javne rasprave (održavanje okruglih stolova, tribina i prezentacija, sa navedenim mjestom i datumom održavanja; dostavljanje primjedbi, predloga i sugestija u pisanom ili elektronskom obliku, sa navedenim načinom i rokom dostavljanja):

Javna rasprava se sprovedla organizovanjem okruglog stola i dostavljanjem primjedbi, predloga i sugestija u pisanom i elektronskom obliku na adresu:

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove,
ul. Serdara Jola Piletića br. 26,

81000 Podgorica

ili na e-mail adrese:

zorka.prljevic@ubh.gov.me

milka.petrusic@ubh.gov.me

upravazabezbjednosthrane@ubh.gov.me

Poziv za Javnu raspravu o nacrtu Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period od 2021. do 2026.godine, objavljen je na sajtu Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, portal e-Uprave, 20.05.2021. godine u skladu sa čl. 14 i 15 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija ("Službeni list CG", broj 41/18). U pozivu je određen rok od 20 dana za dostavljanje komentara, inicijativa, sugestija i predloga u pisanom i elektronskom obliku. U toku javne rasprave, na adresu Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, u pisanoj, elektronskoj formi ili neposredno (usmenim putem) tokom okruglog stola u Podgorici, su stigle primjedbe od: Direkcije za savjetodavne poslove u biljnoj proizvodnji i Direktorata za vodoprivredu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Uprave za statistiku, Centra za zaštitu i proučavanje ptica -CZIP, Sekretarijata za poljoprivredu i ruralni razvoj Opštine Tuzi, Biotehničkog fakulteta i Centra za ekotoksikološka ispitivanja – CETI.

Ovlašćeni predstavnici Uprave koji su učestvovali u javnoj raspravi:

- (1) Zorka Prljević – pomoćnica direktora, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove;
- (2) Milka Petrušić – načelnica, Odsjek za sredstva za zaštitu i ishranu bilja;
- (3) Ana Pavićević – samostalna savjetnica, Odsjek za sredstva za zaštitu i ishranu bilja;
- (4) Jovana Jovanović – fitosanitarna inspektorica, Odsjek za fitosanitarnu inspekciju.

Podaci o broju i strukturi učesnika u javnoj raspravi: Javnoj raspravi na nacrt Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja za period od 2021. do 2026.godine, prisustvovali su: predstavnik Sekretarijata za poljoprivredu i ruralni razvoj opštine Tuzi; predstavnici Centra za ekotoksikološka ispitivanja; predstavnik Biotehničkog fakulteta; predstavnik Centra za zaštitu i proučavanje ptica; predstavnik Uprave za statistiku. Najveći broj komentara koji su potencirani tokom javne rasprave dostavljeni su i putem elektronske pošte. Ukupno je na javnoj raspravi - okruglom stolu prisustvovalo 10 učesnika.

U Podgorici, 15.06.2021. godine

**DIREKTORICA
Vesna Daković**

Obrazac 5

Dostavljene primjedbe, predlozi i sugestije, sa onima koje su prihvaćene, kao i sa navedenim razlozima onih koje nijesu prihvaćene, odnosno potrebnim pojašnjenjima date su u Izvještaju sa javne rasprave koji slijedi:

IZVJEŠTAJ SA JAVNE RASPRAVE O NACRTU NACIONALNOG PLANA ZA ODRŽIVU UPOTREBU SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA ZA PERIOD OD 2021. DO 2026.GODINE

Br.	Institucija/Lice	Komentar	Odgovor obrađivača
1.	Direktorat za vodoprivredu	<p>U dijelu 3.1. INDIKATORI RIZIKA CRNE GORE, tabela 1, tačke 7, 8 i 9 trebale bi da glase:</p> <p>7. Procenat neusaglašenosti u uzorcima podzemnih voda Broj uzoraka u kojima su otkriveni zagađivači: pesticidi, u odnosu na ukupan broj uzoraka (u monitoringu podzemnih voda) koji ne ispunjavaju propisane zahtjeve.</p> <p>8. Procenat neusaglašenosti u uzorcima površinskih voda Broj uzoraka u kojima su otkriveni zagađivači: pesticidi, u odnosu na ukupan broj uzoraka (u monitoringu površinskih voda) koji ne ispunjavaju propisane zahtjeve.</p> <p>9. Procenat neusaglašenosti u uzorcima vode za piće Broj uzoraka u kojima su otkriveni zagađivači: pesticidi, u odnosu na ukupan broj uzoraka (monitoring vode za piće) koji ne ispunjavaju propisane zahtjeve.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije: Ovo ukoliko je cilj procenat uzoraka voda u kojima je prekoračena MDK pesticida u odnosu na ukupan broj uzoraka u kojima je utvrđeno odstupanje od MDK, a ne u odnosu na ukupan broj uzetih uzoraka.</p> <p>U dijelu 5.8, aktivnost 5.8.5: U nosioce aktivnosti uključiti i Upravu za vode.</p>	<p>Predlog se prihvata. Predložene dopune su uvrštene u sadržinu teksta.</p>
2.	Uprava za statistiku	<p>Generalnim primjedbama ukazano je na određene tehničke greške i ukazano je na naslove tabela koje se odnose na statističke podatke.</p> <p>Primjedba za tačku 4.3 Podaci o upotrebi pesticida: U prvom pasusu tekst poslije riječi: "Tuzi", brisati. U trećem pasusu tekst poslije riječi: "istraživanju", brisati. Četvrti pasus brisati. Šesti pasus brisati.</p> <p>U dijelu 5.1 aktivnost 5.1.4 – redovno ažuriranje Registra i Liste registrovanih sredstava za zaštitu bilja u Fitosanitarnom informacionom sistemu: Poželjno bi bilo za Monstat da se definiše koje varijable sadrže</p>	<p>Dopuna se prihvata. Predložene dopune su uvrštene u sadržinu teksta, osim u dijelu primjedbe da su tretiranja iz aviona zabranjena u EU. Naime tačno je da su generalno zabranjena ali postoje izuzeci za određene slučajeve kada je to neophodno. Predviđena aktivnost je upravo upoznavanje javnosti o odobrenim izuzecima za tretiranje</p>

Obrazac 5

		<p>pojedinačno Registar, Lista i Informacioni sistem iz razloga da Monstat može da koristi ove tabele u cilju primjene matematičkih operacija. Ako FIS ne sadrži ono što Monstat računa treba negdje dodati kao cilj i planirati baze podataka koje će Monstat koristiti.</p> <p>U dijelu 5.2 – unaprijeđeni uslovi za promet pesticida kao indikatore aktivnosti dodati i procenat neusaglašenosti koji bi služio za mjerenje uspjeha svakog od navedenih ciljeva.</p> <p>U dijelu 5.11</p> <p>aktivnost 5.11.1 – vezano za alineju objava informacija o pesticidima na internet stranici Uprave i drugim medijima o godišnjoj količini pesticida stavljenih u promet na nivou aktivne supstance: Obratiti pažnju na nivo objave - nivo aktivne supstance u cilju zaštite individualnih podataka jer je praksa da se podaci objavljuju za jedan nivo više - nivo hemijskih razreda.</p> <p>Mišljenja smo da je upotreba pesticida zabranjena u EU tretiranjem iz vazduha.</p>	<p>pesticidima iz vazduha. Zabrana i propisani izuzetak u Zakonu o sredstvima za zaštitu bilja ("Sl. list CG", br. 51/2008, 40/2011 i 18/2014) član 9 stav 3,4 i 5: <i>Izuzetno od stava 3 ovog člana, upotreba sredstava za zaštitu bilja iz aviona dozvoljena je (u šumama i na velikim površinama u monokulturama) uz saglasnost organa uprave.</i> <i>Bliže uslove za upotrebu sredstava za zaštitu bilja iz aviona propisuje Ministarstvo.</i> <i>Sredstva za zaštitu bilja ne smiju se upotrebljavati na način koji bi prouzrokovao zagađenje stambenih, privrednih i drugih objekata u kojima borave ljudi i životinje, kao i zagađenje voda i okolnih zemljišta.</i></p> <p><i>Direktiva 2009/128/Ez Evropskog Parlamenta I Vijeća od 21. oktobar 2009. o uspostavljanu okvira za djelovanje Zajednice u postizanju održive upotrebe pesticida</i> <i>Član 9</i> <i>Prskanje iz vazduha</i> <i>1. Države članice moraju se pobrinuti da se zabrani prskanje iz vazduha.</i> <i>2. Odstupajući od stave 1, prskanje iz vazduha smije se dopustiti samo u posebnim slučajevima ako su ispunjeni sljedeći uslovi: ...</i></p>
3.	Direkcija za savjetodavne poslove u biljnoj proizvodnji	Primjedba/predlog/sugestija: U dijelu 5.1: aktivnost 5.1.2 - redovno ažuriranje Registra sredstava za zaštitu	Predlog se prihvata. Predložene dopune su uvrštene u sadržinu teksta.

Obrazac 5

	<p>bilja u prometu na teritoriji Crne Gore: Obzirom da su savjetodavci u neposrednom kontaktu sa proizvođačima ova lista bi nam bila od velikog značaja. Takođe, zbog bolje i blagovremene informisanosti, ako je u mogućnosti javiti cirkularnim mejlom ažuriranja registara jer nekada zbog obima posla se ne mogu redovno pratiti promjene.</p> <p>aktivnost 5.1.5 - redovno ažuriranje liste pesticida za neprofesionalne korisnike: Zbog učestalog neposrednog kontakta, uglavnom, sa neprofesionalnim korisnicima sredstava za zaštitu bilja ova lista bi i savjetodavcima olakšala rad.</p> <p>U dijelu 5.3: aktivnost 5.3.1. - obuka administracije i inspektora za službene kontrole: Dodati i obuku savjetodavaca vezano za primjenu pesticida, jer je od velikog značaja da se i savjetodavci uključe u obuke koje sprovodi EU preko svojih programa, kako bi unaprijedili svoja znanja iz ovih oblasti, posebno imajući u vidu da su oni na terenu tokom svojih svakodnevnih radnih aktivnosti direktno uključeni u problematiku primjene pesticida i sprovode edukacije lica koja koriste iste, a kao nosioce aktivnosti dodati i Direkciju za savjetodavne poslove u biljnoj proizvodnji.</p> <p>Aktivnost 5.3.3 – nastavak edukacije lica koja koriste pesticide: Dodati Direkciju za savjetodavne poslove u biljnoj proizvodnji s obzirom da savjetodavci direktno učestvuju u sprovođenju edukacije lica koja koriste pesticide.</p> <p>Aktivnost 5.3.4 – objedinjavanje postojećih materijala za obuku u jedinstveni materijal za edukaciju (Priručnik) i njegovo štampanje po projektovanom broju lica za edukaciju: Dodati Direkciju za savjetodavne poslove u biljnoj proizvodnji uzimajući u obzir da su savjetodavci već učestvovali u pripremi i pisanju značajnog dijela materijala za edukaciju, učestvuju u programima edukacije i shodno tome mogu dati značajan doprinos u pripremi priručnika.</p> <p>U dijelu 5.5: aktivnost 5.5.1 – izrada pravila za integralnu zaštitu bilja po biljnim vrstama: Kao nosioce aktivnosti izrade pravila za integralnu zaštitu bilja, uključiti Direkciju za savjetodavne poslove u biljnoj proizvodnji, uzimajući u</p>	<p>Komentare nije moguće uvrstiti u dijelu formiranja izvještajno-prognozne službe jer nije donešena odluka o načinu formiranja izvještajno prognozne službe, tako da se ne bi trebalo prejudicirati niti sa načinom njenog organizovanja niti sa odlukom o načinu formiranja. Upravo će se uz pomoć aktivnosti predviđenih ovim nacionalnim planom izvršiti neophodne analize i odabrati najpovoljniji i najoptimalniji način formiranja ove službe za Crnu Goru.</p>
--	--	---

Obrazac 5

		<p>obzir znanje i iskustvo savjetodavaca u radu u ovoj oblasti, poznavanju situacije na terenu, dosadašnjem procesu pisanja sličnih smjernica i pravila namjenjenih poljoprivrednim proizvođačima. Direkcija treba da bude uključena u promociju integralne zaštite bilja, pa shodno tome treba da učestvuje u njenom kreiranju.</p> <p>aktivnost 5.5.2 – izrada pravila za dobru poljoprivrednu praksu za upotrebu pesticida: Uključiti Direkciju za savjetodavne poslove u biljnoj proizvodnji. Savjetodavci su već učestvovali i imaju iskustvo u pripremi pravila za GAP.</p> <p>U okviru aktivnosti od 5.5.1 do 5.5.4 Direkcija može dati doprinos.</p> <p>U dijelu 5.6: aktivnost 5.6.1 – formiranje izvještajno-prognozne službe radi blagovremenog upozoravanja držaoca bilja o pojavi štetnih organizama i davanja preporuka za njihovo suzbijanje: Potrebno je jasno precizirati ulogu i aktivnosti Direkcije u formiranju IPS-a. Za sprovođenje ovih aktivnosti neophodna je dodatna stručna obuka savjetodavaca koji će učestvovati u radu ove službe, s obzirom da se radi o složenim aktivnostima koje zahtjevaju određena znanja i iskustva u praćenju ciklusa razvoja štetnih organizama, meteoroloških faktora i različitih prognoznih modela i njihove primjene u određenim uslovima. Takođe je važno odabrati u kojim kulturama i koji će se štetni organizmi pratiti, uzimajući u obzir nacionalne potrebe, mogućnosti i ekonomsku opravdanost ovih aktivnosti.</p> <p>nova aktivnost – stručna obuka savjetodavaca u IPS-u: Predlog je da se u realizaciji ovog cilja doda stručna obuka u prognozi, tj. edukovani savjetodavci i odgovarajući broj obuka.</p>	
4.	Direkcija za monitoring i evaluaciju	Generalno sugestija je da se koriste administrativni podaci prilikom planiranja.	Predlog se prihvata.
	Centar za zaštitu i proučavanje ptica	<p>Primjedba/predlog/sugestija 1: Učestaliji monitoring područja za koje postoji sumnja da je uslijed korišćenja pesticida na tim područjima došlo do uginuća ptica ili drugih životinjskih grupa</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1: Učestale informacije od strane građana o velikom broju mrtvih ptica na području Čemovskog polja. Sumnja se da je trovanje izazvano korišćenjem pesticida na Plantažama i/ili drugim lokacijama u blizini Čemovskog polja.</p>	<p>Predlog se prihvata. Predložene dopune su uvrštene u sadržinu teksta. Neke dijelove sugestija nije moguće uvrstiti u tekst samog Plana već će proizaći iz posebnih predviđenih dokumenata.</p>

Obrazac 5

	<p>Primjedba/predlog/sugestija 2: Povećati budžet za ispitivanje sumnjivih slučajeva trovanja ptica, bilo da je trovanje masovno ili pojedinačno.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2: Ispitivanje podrazumijeva odlazak na teren od strane nadležnih organa i slanje uzoraka na laboratorijska ispitivanja. Upotreba pesticida na način koji je suprotan uputstvu za upotrebu, u količinama većim od propisanih, kao i primjene pesticida čiji su promet, držanje i upotreba zabranjeni, često su uzroci uginuća ptica. Žrtve trovanja su najčešće ptice grabljivice, zaštićene vrste, koje se otujuju putem zatrovane hrane, tj. ishranom leševa životinja koje su namjerno tretirane sredstvima koji sadrže toksične supstance, a koje su postavljene kao mamac. Za jedan od spornih pesticida smatra se furadan, gdje su poznati slučajevi trovanja ptica putem ishrane sjemenima tretiranim furadanom ili prethodno otrovane lešine. Više je potvrđenih slučajeva otrovanih grabljivica na teritoriji Crne Gore, dok se sumnja da je takvih slučajeva mnogo više.</p> <p>Neki od primjera tokom rada CZIP-a: Otrovan mišar (<i>Buteo buteo</i>) u Nikšićkom polju (nalazom Centra za ekotoksikološka ispitivanja utvrđeno prisustvo pesticida metiokarba) 2019. godine; Veliki broj otrovanih vrabaca na teritoriji Podgorice (ul. Veliše Mugoše) 2019. godine; Otrovana velika ušara (<i>Bubo bubo</i>) furadanom na teritoriji Podgorice (Masline) 2018. godine; Sivi soko (<i>Falco peregrinus</i>) otrovan furadanom na teritoriji Podgorice, uslijed namjernog premazivanja njegovog plijena (goluba) furadanom, 2017. godine.</p> <p>Primjedba/predlog/sugestija 3: Uspostaviti i obučiti specijalni tim za istrage i spriječavanje trovanja ptica, kao i ostalih grupa životinja i definisati nadležnosti i procedure posebnim pravilnikom.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3: Od suštinske je važnosti da se istraga i uklanjanje mamaca i leševa otrovanih ptica sprovede bez odlaganja i u saradnji sa svim nadležnim institucijama. Kao jedan od primarnih problema ističe se i nepostojanje lokacije za odlaganje leševa. S tim u vezi, potrebno je doneti pravilnik koji bi jasno definisao nadležnosti u okviru opisane problematike,</p>	
--	--	--

Obrazac 5

		<p>definisao procedure odlaganja ovakvog toksičnog životinjskog otpada koja neće imati štetne efekte po životnu sredinu i zdravlje ljudi.</p> <p>CZIP stoji na raspolaganju za saradnju na otkrivanju i prijavljivanju slučajeva trovanja ptica nadležnim organima. Takođe, CZIP će dati svoj doprinos u edukaciji građana o ovoj problematici, kao i medijskoj promociji.</p> <p>Primjedba/predlog/sugestija 4: Pojačan inspekcijski nadzor ukoliko se utvrdi da je ptica ili druga životinja otrovana toksičnom supstancom, tj. pesticidom čiji su promet, držanje i upotreba zabranjeni na teritoriji Crne Gore.</p> <p>Primjedba/predlog/sugestija 5: Pripremiti uputstvo za zaštitu ptica od trovanja pesticidima u saradnji sa CZIP-om.</p> <p>Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 5: Uvrstiti kao dodatnu komponentu u dijelu koji se odnosi na edukaciju.</p>	
5.	CETI	<p>Primjedba/predlog/sugestija 1: Površinske vode se ispituju na mali broj aktivnih supstanci, proširiti listu aktivnih supstanci koje se ispituju u površinskim vodama.</p> <p>Primjedba/predlog/sugestija 2: Uključiti Ministarstvo ekologije, razmjeniti Nacionalni plan sa njima.</p>	
6.	Biotehnički fakultet	<p>Primjedba/predlog/sugestija 1: Potrošnja herbicida je veća na nepoljoprivrednim nego na poljoprivrednim površinama (uništavanje korova oko željezničkih pruga itd.), tako da bi bilo dobro uključiti i druge službe kao npr. komunalna preduzeća.</p>	